

תקציר כנס המועצה הציבורית הראשון של פורום כפרי הנוער והפנימיות בישראל
7.1.13, כפר הנוער בן שמן
כפרי הנוער והפנימיות בישראל - "העשור הבא"

הנחייה: ענת נחמיה לביא, מנהלת הפורום הציבורי-כפרי הנוער והפנימיות בישראל

1. ד"ר יחיאל שילה, יו"ר המנהל לחינוך ההתיישבותי- "מדיניות החינוך הפנימייתי בישראל" (עבר, הווה ועתיד).
2. דברי פתיחה
 - 2.1 אבי נאור- מייסד קרן אורן ופורום כפרי הנוער והפנימיות בישראל
 - 2.2 שמואל אבואב - יו"ר קרן אורן ומנכ"ל אור ירוק
3. הרצאה ודיון:
 - 3.1 דליה בן רבי, חוקרת במכון ברוקדייל: "ילדים ובני נוער בסיכון בישראל-איך מגדירים, איך מודדים, מה יודעים?"
 - 3.2 פרופ' רמי בנבנישתי: "מה אנחנו יודעים על מצבם של בני הנוער במנהל לחינוך התיישבותי עם סיום השהות בפנימיות, ומה עוד היינו רוצים לדעת".
4. פאנל בנושא: כפרי הנוער והפנימיות-העשור הבא
 - מנחה- ד"ר ענת שוברט- ג'וינט אשלים, מנהלת מרכז ידע
 - ד"ר רמי סולימני, מנכ"ל אשלים – אוכלוסיית הילדים בכפרי הנוער
 - יוסי גושן, מנכ"ל המפעל להכשרת ילדי ישראל- גיוס שותפים
 - ד"ר אילנה טישלר, מנהלת כפר הנוער בן שמן-האתגר הניהולי
 - דנה זקס, מנהלת תוכניות ואקטיביזם חברתי מטעם הסוכנות היהודית-עבודה עם הורים
5. סיכום הכנס-אבי נאור

תקציר הכנס:

1. ד"ר יחיאל שילה

- סקירת ההיסטוריה של החינוך פנימייתי בישראל מעידה על כך שכפרי הנוער מהווים חלק בלתי נפרד מהמורשת הישראלית.
- אירועים היסטוריים כדוגמת מאורעות ואדי סאליב, תגובתה של גולדה מאיר למחאת הפנתרים השחורים ועוד, הביאו להגדרת המונח "נוער במצוקה", ובחשיבות העשייה למען הנמנים על הגדרה זו. לדבר השלכה על אוכלוסיות כפרי הנוער אשר מורכבות בעיקרן מעולים, בני עולים ונוער בסיכון.
- קליטת עלייה- במהלך השנים כ-450 אלף בני נוער נקלטו באמצעות קליטת הנוער. בשנות ה-90 החל לפעול פרויקט נעל"ה ובזכותו, הגיעו כ-500 בני נוער לארץ אשר השתלבו במערכות החוץ ביתיות השונות ובחברה הישראלית. היום, הפרויקט התרחב לארצות רבות בעולם וכולל כ-15,000 בני נוער אשר מגיעים בגפם ארצה, משתלבים בחברה הישראלית וחיים פה את חייהם. חשוב לתת את הדעת על השתלבותם של בני העדה האתיופית בפרט במערכת החינוך הפנימייתית.
- כיום, המסגרות החוץ ביתיות רואות חשיבות למעורבות המשפחה של החניך, להבדיל משנים עברו.
- בעשור האחרון מספר הילדים, מהמגזרים השונים, שנקלטים במערכת החינוך החוץ ביתית הולך ועולה. מדובר בתופעה רחבת היקף.
- תשתיות-כיום ישנה בעיה רווחת בתחום התשתיות בכפרי נוער. המבנים של כפרי הנוער והפנימיות ישנים ורעועים. על אף שהמערכת הממשלתית מסייעת במיליוני שקלים, התקציב אינו מספק.

2. דברי פתיחה

2.1 אבי נאור

- יש להעלות את מודעות הציבור לנושא כפרי הנוער והפנימיות בישראל ולפעול במשותף למען חיזוק מסגרות אלו.
- שינוי באוכלוסיית כפרי הנוער- אוכלוסיית כפרי הנוער השתנתה עם השנים, וכיום מרבית הילדים השוהים במסגרות הנדונות הם ילדים בסיכון ממשפחות ממעמד סוציו אקונומי נמוך. לדבריו, פרופיל הילדים המורכב, והדבר מחייב השקעה רגשית וכספית גבוהה על מנת לחולל שינוי במצב הילדים.
- כפרי הנוער מאפשרים לילדים ולנוער הזדמנות אמיתית לצאת ממעגל החיים בו הם נמצאים, ולממש את הפוטנציאל שלהם, להיות מעורבים בחברה ולתרום את חלקם.
- הפורום הוקם במטרה לאגד ולכנס את בעלי העניין, על מנת שיפעלו יחדיו למען ייצוג כפרי הנוער והילדים ולמען קידום ושיפור מצבם. יש לציין כי האחראיות לכפרי הנוער והפנימיות בישראל היא בראש ובראשונה של המדינה.
- לדירקטוריון של הכפרים השפעה מכרעת על אופן התנהלות הכפר ויעילותו.

2.2 שמואל אבואב

- הוקיר תודה למשתתפי הכנס, והציג את הרקע להקמת הפורום הציבורי.
- בשנים האחרונות כפרי הנוער והפנימיות בישראל עברו שינוי משמעותי. בעבר, האוכלוסייה העיקרית של כפרי הנוער והפנימיות הייתה נוער עולה בעל פרופיל גבוה יחסית. כיום, מרבית הילדים מוגדרים כילדים בסיכון והפרופיל שלהם שונה מהאוכלוסייה העולה הוותיקה יותר. נדמה כי המסגרות החוץ

ביתיות מתקשות לתת מענה הולם לאוכלוסיית הילדים בשל מורכבות האוכלוסייה והמשאבים שבידיהן.

- חזון הפורום - "כל ילד יכול ולכל ילד מגיע".
- מטרת העל של הפורום היא לקדם את מתן המענה לצורכיהם של בני הנוער והבוגרים בפנימיות, באופן שיאפשר הוצאתם ממצבי סיכון ואת השתלבותם המוצלחת במעגלי החיים בחברה הישראלית. זאת באמצעות השפעה על מדיניות, הגדלת שותפויות ומשאבים וחיזוק של יכולות ניהוליות ומקצועיות בקרב הנהלת הכפר והצוות המקצועי.

3. הרצאה ודיון

3.1 דליה בן רבי - "ילדים בסיכון בישראל: איך מגדירים, איך מודדים ומה יודעים?"

- סיווג ההבדלים בין הגדרת "תסמונת הילד המוכה" לבין "ילדים בסיכון".
- הגדרת המונח "ילדים בסיכון" - וועדת שמיד הציגה הגדרה פורמאלית לילדים בסיכון. הגדרת הוועדה אומצה על ידי התוכנית הלאומית לילדים ונוער בסיכון. על פי הוועדה מדובר בילדים ובני נוער, החיים במצבים המסכנים אותם וכתוצאה ממצבים אלה נפגעת יכולתם לממש את זכויותיהם, על פי האמנה לזכויות הילד. הפגיעה בזכויותיהם מתבטאת בתחומים הבאים: קיום פיזי והתפתחות, השתייכות למשפחה, למידה ורכישת מיומנויות, בטחון ורווחה רגשית, השתייכות חברתית והגנה מאחרים. כמו כן הוועדה הגדירה מצבים מגבירי סיכון ובחובם מצוקה כלכלית, מצבי משבר, מעברים, הגירה ועוד.
- זיהוי ילדים בסיכון - ישנן מספר דרכים לזהות ילדים בסיכון: הסקה מנתוני יסוד של שירותי הרווחה ונתונים אודות בני נוער שנשרו ממסגרת הלימודים. כמו כן ניתן להגדיר ילד בסיכון באמצעות דיווחים עצמיים המתקבלים מסקרים שונים ובאמצעות דיווח של אנשי המקצוע.
- המונח ילדים בסיכון מתואר על פני רצף המסווג על פי שלושה קריטריונים מרכזיים:
 1. חומרה (ריבוי בעיות בתחום אחד)
 2. מורכבות (בעיות במספר תחומי חיים)
 3. קיצוניות - בעיות הנתפסות כמסכנות חיים (בעיות בתחומים של טיפול פיזי, הגנה מפני אחרים, התנהגויות סיכון)
- מכיוון שמדובר בהגדרה על פני רצף, נדרש מעקב והתאמת הסיוע לצרכים משתנים, תוך מתן שירותים רציפים לילדים בסיכון בצעירותם ובבגרותם.

3.2 פרופ' רמי בנבנישתי - מצבם של בני הנוער במינהל לחינוך התיישבותי עם סיום השהות

בפנימיות ומה היינו רוצים לדעת.

- הצגת המחקר על בוגרי כפרי הנוער בארבע נקודות זמן: על סף היציאה מהמסגרת החוץ ביתית, לאחר שנה, לאחר שלוש-ארבע שנים, ולאחר חמש שנים מסיום ההתחנכות בפנימיה.
- על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה הרקע הסוציו אקונומי של חניכי הפנימיות החינוכיות הוא חלש יותר משל שאר ילדי השנתון.
- נמצא כי הפנימיות מצליחות לצמצם פערים בתחומים השונים, גם בקרב יוצאי אתיופיה בפרט.
- אנשי הצוות העובדים בפנימיות צפו כי לבוגרים יהיו קשיים בתחומים הבאים: לימודים, (ייעוץ, הכוונה והכנה לפסיכומטרי), שירות צבאי (הכנה לשירות), ויכולת לחיות חיים עצמאיים (בין היתר בתחום המגורים, הניהול הכספי וכדומה). בהתאם, התחושות הסובייקטיביות של הבוגרים

- הלמו את הצפי של אנשי הצוות. הבוגרים חוו קושי בתחום ההשכלה, השירות צבאי והחיים העצמאיים. הבוגרים קושי בתחום התעסוקה ובהתמודדות עם קשיים רגשיים.
- לאחר כשנה מעזיבתם את הפנימיה 30% העידו כי המעבר היה עבורם קשה ביותר. כמו כן יותר מ-25% נתקלו בקושי כלכלי שכלל חובות וכדומה.

4. פאנל-

הפאנל עסק בכמה תחומים עיקריים:

- יש חשיבות להשמת הילד או הנער במסגרת ההולמת את מאפייניו, יכולותיו, רצונותיו וסיפורו האישי.
- יש להבחין בין הכפרים, הבעלויות והאוכלוסיות המתחנכות בתוך כל מסגרת.
- על מנהל הכפר להיות גייס משאבים כחלק אינטגרלי מעבודתו השוטפת.
- יש להתייחס לכפר כתת מערכת בתוך מדינה, רשות, קהילה, וכדומה. אסור לנתק את הכפר מסביבתו ויש לזכור כי קיימת השפעה הדדית בין המערכות השונות.
- יש חשיבות לשמירת וטיפול הקשר בין הילד וההורה.
- מנהלי הכפרים חווים אתגרים רבים שכן עליהם להיות בקיאים בעולמות תוכן רבים ושונים וביניהם: שיווק, חינוך, טיפול, תקציבים וכדומה.
- יש חשיבות בין שיתוף פעולה תלת מגזרי בין הכפר, הממסד והמגזר השלישי.
- יש לעשות חיבור תלת מגזרי בין הכפר, הממסד והמגזר השלישי.
- על מנהל הכפר והצוות הטיפולי לחשוב מדי יום על עתידו של הילד ועל האופן בו המסגרת החוץ ביתית יכולה לסייע לו ולהיטיב עמו.

5. סיכום- אבי נאור

- מודה לכלל משתתפי הכנס, ומחדד את חשיבות העשייה בתחום כפרי הנוער והפנימיות בישראל. אבי הדגיש את החשיבות הענפה לשותפות בין הגופים השונים ובעלי העניין, למען קידום ועתידם של ילדים ונוער הנמצאים במצבי סיכון.